

تأثیر مثبت اندیشی بر افزایش مهارت‌های ارتباطی کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز

لیلا زادولی خواجه^{۱*}، فاطمه زندیان^۲

مطالعات دانش‌شناسی

سال چهارم، شماره ۱۵، تابستان ۹۷، ص ۶۷ تا ۶۴

تاریخ دریافت: ۹۷/۰۱/۳۰

تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۴/۱۵

چکیده

هدف این پژوهش تعیین تأثیر مثبت اندیشی بر افزایش مهارت‌های ارتباطی کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز بوده است. این پژوهش از نوع کاربردی و با روش پیمایشی بوده است. جامعه‌ی مورد مطالعه کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز بودند که با توجه به تعداد نسبتاً کم جامعه‌ی آماری، نمونه‌گیری از طریق روش سرشماری انجام شد و پرسشنامه (۵ گزینه‌ای بر اساس طیف لیکرت) بین تمامی کتابداران توزیع شد. ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه‌ی محقق ساخته است که ضریب پایایی آن نیز ۹۱٪ برآورد شد که نشانگر پایایی مناسب پرسش‌نامه است، پرسشنامه‌ی توزیع شده شامل دو بخش مهارت‌های ارتباطی و مثبت اندیشی بود که این دو بخش نیز به گویه‌هایی تقسیم شده‌اند. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که میزان نمود اثرات مثبت اندیشی بر روی مهارت‌های غیرکلامی بیشتر از سایر مهارت‌هاست همچنین میزان مثبت اندیشی در بین کتابداران نسبتاً خوب قلمداد شده است. نتایج کلی پژوهش نشان داد که میزان مثبت اندیشی در بین کتابداران زن و محدوده‌ی سنی زیر ۳۵ سال و با میزان تحصیلات کارشناسی به بالا بیشتر از سایر گروه‌ها است همچنین هرچقدر میزان مثبت اندیشی بالا باشد بیشتر در رفتارهای ارتباطی به خصوص غیرکلامی کتابداران متجلی می‌گردد. در پایان پژوهش نیز پیشنهادهایی جهت برگزاری دوره‌های مثبت اندیشی و مهارت‌های ارتباطی برای کتابداران ارائه شده است.

واژگان کلیدی: کتابخانه‌های عمومی، کتابداران، مثبت اندیشی، مهارت‌های ارتباطی

۱. * کارشناس ارشد مدیریت اطلاعات دانشگاه تربیت مدرس / کتابدار نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور.

leylazadvali@gmail.com

۲. استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه تربیت مدرس. zandian@modares.ac.ir

مقدمه

ارتباطات مهم‌ترین عامل توسعه و تعالی انسان است و در موفقیت هر انسان، امری حیاتی محسوب می‌شود. در جوامع امروزی که هم‌زمان با پیچیده‌تر شدن فزاینده‌ی زندگی، مشکلات جدیدی برای انسان پدید آمده است، اهمیت این ارتباطات دوچندان شده است. با ظهور سازمان‌های اجتماعی و گسترش روزافزون آن‌ها، اهمیت ارتباطات نیز در سازمان‌ها حیاتی و ارتباطات به‌مثابه یکی از مهم‌ترین ابزارهای جامعه‌ی متمدن مطرح است. (حسینی فخر، ۱۳۹۰).

کلمه ارتباطات که در لغتنامه‌ها به‌عنوان معادل کلمه لاتین (Communication) عنوان شده است در دیدگاه پژوهشگران حوزه علوم انسانی به معنی «در معرض عموم قرار دادن» عنوان شده است. این بدین معناست که مفهوم یک هدر ذهن یک فرد است به میان سایر افراد راه‌یافته و به آن‌ها انتقال یابد. از ارتباطات با عناوین دیگری مانند انتقال مفاهیم، انتقال معانی و نیز انتقال و یا تبادل پیام نیز نام می‌برند.

ارتباط سرچشمه‌ی و تکامل جامعه است و فقدان آن عواقب و آثار جبران‌ناپذیری برجای می‌گذارد که از آن جمله می‌توان به فقدان زبان، سکون نسبی زمان اجتماعی و عدم امکان انتقال دانسته‌ها اشاره کرد. در خصوص فقدان زبان انسان دورافتاده از جامعه فاقد ابزار اساسی ارتباط یعنی زبان است از این رو آموخته‌هایش قابل انتقال نیست و امکان استفاده از تجربه‌های اندوخته‌ی دیگران را نیز ندارد. منظور از سکون نسبی اجتماعی زبان یعنی اینکه ارتباط انسان‌ها باهم؛ موجبات احراز تخصص و ارتقای فرهنگی را فراهم می‌آورد، در صورتی که حیطه‌ی حرکت در حیات انسانی که تنها زندگی می‌کند ناچیز می‌باشد. یکی دیگر از عواقبی که ذکر شد عدم امکان انتقال دانسته‌هاست؛ بدین صورت که انسان‌ها از طریق حضور در اجتماعات می‌توانند مهارت‌ها، یافته‌ها و دانسته‌های خود را به دیگران منتقل کنند. با توجه به گسترش روزافزون دانش مهارت‌های ارتباطی هم‌جهت انتقال دانش اهمیت پیدا می‌کند (اکبرزاده، طالبیان و فلاح، ۱۳۹۶). ارتباطات فرایندی است که هم فرستنده و هم گیرنده پیام در آن نقش داشته و دخیل هستند. این فرایند می‌تواند مملو از خطا باشد و یا پیام‌های ارسالی

توسط گیرنده بد تفسیر شوند. در این حالت گیرنده دچار سردرگمی خواهد شد و شانس و فرصت شما برای ایجاد ارتباط مؤثر از بین خواهد رفت. در حقیقت ارتباط میان دو نفر وقتی موفقیت آمیز است که فرستنده و گیرنده دقیقاً اطلاعات مشابهی را از ارتباط میان خود استنباط و نتیجه‌گیری کنند. به بیان دیگر ارتباطات، انتقال اطلاعات از فرستنده به گیرنده است به گونه‌ای که برای هر دو طرف واضح و قابل فهم باشد. اگر دیگران پیام شما را به طور شفاف و موفقیت آمیز دریافت کنند در حقیقت شما توانسته‌اید افکار و ایده‌های خود را به آنها منتقل کنید؛ اما ناتوانی در انتقال شفاف و موفقیت آمیز پیام به دیگران باعث شکست ارتباطات شده و همچون مانعی در برابر پیشرفت‌های فردی و حرفه‌ای شما خواهد بود.

رشد اجتماعی و شخصیتی افراد در جامعه تا حد زیادی منوط به ارتباط است. اگر افراد از مهارت‌های ارتباطی^۱ مناسبی برخوردار نباشند در بسیاری از جنبه‌های زندگی آسیب‌پذیر خواهند بود (کریمی، ۱۳۸۸) از سوی دیگر افرادی که از مهارت‌های ارتباطی ضعیف‌تری برخوردارند، کمتر مورد پذیرش اطرافیان خود قرار می‌گیرند و با مشکلات کوتاه‌مدت و بلندمدت زیادی روبرو می‌شوند (قاسم‌آبادی، ۱۳۷۷). الکسنین^۲ (۲۰۰۶) خاطرنشان می‌کند افرادی که داری کمبودهایی در مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی می‌باشند، اغلب آنها توسط دیگران طرد می‌شوند که این امر می‌تواند موجب ایجاد مشکلات روانی گردد که حتی در بزرگ‌سالی نیز ماندگار می‌شود.

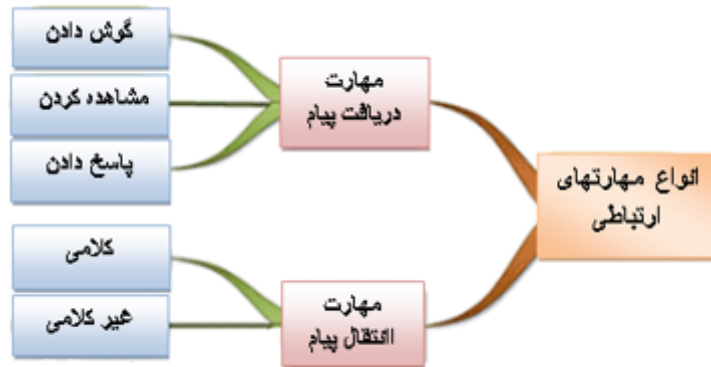
بر اساس کتاب «تئوری ریاضی ارتباطات» یک ارتباط دارای اجزائی است که اطمینان از کارکرد درست هر یک از آنها باعث به وجود آمدن یک ارتباط مؤثر میان دو نفر می‌گردد. این اجزا عبارت‌اند از:

منبع (فرستنده) / پیام / رمزنگاری پیام / کانال‌های ارتباطی / رمزگشایی پیام (دریافت و تفسیر) / گیرنده / بازخورد / محیط ارسال پیام.

مهارت‌های ارتباطی به رفتارهایی گفته می‌شود که شخص می‌تواند از طریق آنها به نحوی با دیگران ارتباط برقرار کند که به بروز پاسخ‌های مثبت و پرهیز از پاسخ‌های منفی

1. communication skills
2. Elksnin

بیانجامد (برکو، ۱۳۷۸). ارتباط مؤثر خود به مجموعه‌ای از مهارت‌های ارتباطی متکی است. مهارت‌های ارتباطی به دو دسته کلی مهارت‌های انتقال و دریافت پیام تقسیم می‌شوند که در ذیل آمده است:

شکل ۱. انواع مهارت‌های ارتباطی

برگر^۱ مهارت ارتباطی را چنین تعریف می‌کند: مهارت‌های ارتباطی توسعه دادن مهارت‌های عملی است تا شخص بیاموزد چگونه خویش را با محیط اجتماعی خود سازگار کند، وی در توضیح می‌گوید مهارت ارتباطی قابلیت برقراری ارتباط با عقاید و احساسات دیگران است تا با دریافت پاسخ مطلوب از سوی دیگران خوی اجتماعی بودن در وی پرورش یابد و به تعادل بین خود و اجتماع دست یابد (خزائی و نیلی احمدآبادی، ۱۳۹۴). مهارت‌های ارتباطی را می‌توان به‌عنوان یادگیری رفتارهایی تعریف کرد که فرد را برای ایجاد روابط رضایت‌بخش، دریافت پاسخ‌های مثبت از دیگران، تسهیل و آسان‌سازی زندگی اجتماعی قادر می‌کند (ضیغمی، محمدی و حقیقی، ۱۳۸۸). این رفتارها که عناصر مهارت ارتباطی به شمار می‌رود شامل مدیریت هیجانات، ادراک دیگران و ابراز وجود است. انواع مهارت‌های ارتباطی شامل مهارت‌های انتقال پیام: کلامی (verbal)؛ غیر کلامی (nonverbal) و مهارت‌های دریافت پیام: شامل گوش دادن، مشاهده کردن و پاسخ داد نیست (صیادی سرنی و حجت خواه، ۱۳۹۵)

ارتباط کلامی شامل مجموعه روابطی است که از طریق گفتگو و بکار بردن کلمات و واژه‌ها ایجاد می‌گردد. مهم‌ترین مهارت‌های کلامی شامل گفتن، شنیدن، خواندن و نوشتن است که با دو شیوه تأمین می‌شود، شیوه اول آن را ارتباط حضوری بر اساس زبان مشترک از طریق مصاحبه و مذاکره و برگزاری جلسه تشکیل می‌دهد و شیوه دیگر را ارتباط غیرحضوری مانند رسانه‌ها و دورنگار و غیره برقرار می‌کنند.

ارتباط غیرکلامی شامل اشاره‌ها، تماس چشمی، لحن صدا و حرکت بدن است. گاهی نوع پوشش و سکوت اختیار کردن نیز جزو ارتباط غیرکلامی به شمار می‌رود. در یک ارتباط، پیام‌ها به دو طریق کلامی و غیرکلامی ارسال می‌شود. «جی. دیلیو پورتر» ارتباط غیرکلامی را در چهار گروه تقسیم‌بندی می‌کند: جسمی: ارتباط فردی شامل اشاره‌های چهره‌ای، لحن صدا، بو و حرکات بدن هنرشناسی: ارتباط از طریق موسیقی، بازیگری، نقاشی و مجسمه‌سازی علائم: شامل پرچم‌ها، شلیک توپ به پاس احترام، آژیر و سوت زدن نمادها: به کارگیری آداب و رسوم مذهبی، شأن و منزلت و جایگاه اجتماعی (علی‌محمدی و شفیع‌زاده، ۱۳۹۵)

عده‌ای انسان را حیوان اجتماعی می‌دانند؛ بنابراین شاید یکی از مهم‌ترین برتری‌های انسان بر سایر جانداران، تنوع و گستره‌ی وسیع ارتباطاتی است که می‌تواند ایجاد کند. ارتباط مؤثر، وسیله‌ی مناسب انتقال اطلاعات بین افراد، نشان دادن احساسات به دیگران و تصحیح سوء تفاهم‌ها است. مهارت‌های ارتباطی بر موفقیت‌های حرفه‌ای تأثیر دارد، مهارت‌های ارتباطی برای سلامتی جامعه اهمیت دارد و شهروندان جامعه باید بتوانند عقاید خود را بیان کنند (جزیتی و سلطانی، ۱۳۹۴).

مثبت اندیشی به معنای داشتن نگرش، افکار و رفتار و کرداری خوش‌بینانه در زندگی است؛ به عبارت دیگر از نظر روان‌شناسی، مثبت‌گرایی هم مثبت اندیشی است و هم مثبت کرداری. در سال‌های اخیر و در پی موج تازه‌ای که در روان‌شناسی پدید آمده، روان‌شناسی مثبت‌گرا به صورت نوینی مطرح شده است. مثبت اندیشی تنها در داشتن افکاری خاص خلاصه نمی‌گردد، بلکه نوعی رویکرد در جهت‌گیری کلی درباره‌ی زندگی است. مثبت

اندیشی یعنی توجه داشتن به امور مثبت در زندگی و نپرداختن به جنبه‌های منفی (براتی سده، صادقی، ۱۳۹۰).

به گفته‌ی سیلگمن^۱ (۱۹۹۱) خوش‌بینی هم قابل یادگیری است؛ بنابراین می‌توان با آموزش مهارت‌های خوش‌بینی به افراد کمک کرد تا خود را بهتر بشناسند در آموزش مثبت اندیشی و خوش‌بینی افراد تشویق می‌شوند تا تجربه‌های مثبت و خوب خود را بازشناسند و نقش آن‌ها را در افزایش و ارتقای عزت‌نفس و احترام و ارتباطات خود بازشناسی کنند. مثبت اندیشی نیز خود مقوله‌ای است که دارای ۵ مؤلفه‌ی تفکر مثبت روزانه، خودارزیابی مثبت فعالیت‌های روزانه، مثبت ارزیابی کردن نظر دیگران از خویش، انتظارات مثبت از آینده و خود اعتمادی است (قویدل، نوشین فرد و گیلوردی، ۱۳۹۱).

نگرش مثبت یا مثبت اندیشی باعث می‌شود تا افراد مهارت‌های خود را به‌ویژه در محیط کاری، بهتر بروز دهند و با محیط پیرامون خویش تعامل سازنده‌ای برقرار سازند. با توجه به اینکه کتابخانه‌های عمومی یکی از مهم‌ترین انواع کتابخانه‌های برای پرورش و ارتقای فرهنگ افراد جامعه بوده و محیطی برای ارائه‌ی خدمات اطلاع‌رسانی به افراد است، بنابراین ابتدا باید تعیین کرد که کتابداران شاغل در این کتابخانه‌ها چه میزان در زندگی روزمره‌ی خود از افکار مثبت برخوردارند و کارآمدی آن‌ها در پرتو این تفکرات چقدر است.

انسان در همه‌ی موقعیت‌های کاری، چه ساده و چه پیچیده، باید با سایر افراد تعامل مؤثری داشته باشد. کتابداران نیز به‌عنوان گروهی از افراد جامعه که دائم در حال ارتباط با دیگران هستند از این قاعده مستثنا نیستند. موفقیت کتابخانه‌ها به‌عنوان یک نهاد اجتماعی، به استفاده‌ی کارآمد از منابع انسانی وابسته است. نوع نگرش و تفکر مثبت در کارکنان کتابخانه‌ها می‌تواند کیفیت و کمیت خدمات ارائه شده را بهبود بخشد. از آنجا که کتابخانه‌های عمومی یکی از مراکز اصلی متولی فرهنگ کتاب و کتاب‌خوانی در کشور است شایسته است افراد جامعه از خدمات کتابداران ورزیده، متخصص و علاقه‌مند بهره‌مند شوند.

از آنجایی که کتابداران کتابخانه‌های عمومی با همه‌ی اقشار جامعه ارتباط دارند بنابراین نوع برخورد و نگرش فکری کتابداران شاغل در این نوع کتابخانه‌ها بسیار حائز اهمیت است. نگرش مثبت کتابداران و برخورد سازنده‌ی آن‌ها با مخاطب می‌تواند علاوه بر جذب و تشویق افراد به مطالعه و استفاده از خدمات کتابخانه‌ای، شادابی و سرزندگی را نیز در آنان ایجاد کند و کتابخانه را به محیطی آرام، امن و دوستانه تبدیل کند.

بدین منظور پژوهش حاضر قصد دارد تا با تعیین تأثیر مثبت اندیشی بر مهارت‌های ارتباطی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی شهرستان تبریز به این تعیین این مسئله بپردازد که آیا مثبت اندیشی بر مهارت‌های ارتباطی کتابداران تأثیری دارد یا نه. پرسش‌های پژوهش در ادامه بیان شده است:

۱. مثبت اندیشی تا چه میزان بر افزایش مهارت ارتباطی کلامی کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز تأثیر دارد؟
 ۲. مثبت اندیشی تا چه میزان بر افزایش مهارت ارتباطی غیر کلامی کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز تأثیر دارد؟
 ۳. مثبت اندیشی تا چه میزان بر افزایش مهارت ارتباطی گوش دادن کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز تأثیر دارد؟
 ۴. مثبت اندیشی تا چه میزان بر افزایش مهارت ارتباطی مشاهده کردن کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز تأثیر دارد؟
 ۵. مثبت اندیشی تا چه میزان بر افزایش مهارت ارتباطی پاسخ دادن کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز تأثیر دارد؟
- فرضیه‌های پژوهش در ادامه بیان شده است:

۱. مثبت اندیشی بر افزایش مهارت ارتباطی کلامی کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز تأثیر مثبت دارد.
۲. مثبت اندیشی بر افزایش مهارت ارتباطی غیر کلامی کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز تأثیر مثبت دارد.

۳. مثبت اندیشی بر افزایش مهارت ارتباطی گوش دادن کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز تأثیر مثبت دارد.
۴. مثبت اندیشی بر افزایش مهارت ارتباطی مشاهده کردن کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز تأثیر مثبت دارد.
۵. مثبت اندیشی بر افزایش مهارت ارتباطی پاسخ دادن کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز تأثیر مثبت دارد.

روش

این پژوهش در گروه پژوهش‌های توصیفی-پیمایشی و از نوع کاربردی است. با عنایت ۱۱۵ نفر و به صورت محدود است، نمونه‌گیری به صورت کل شماری و مانند همه پژوهش‌های کمی در این پژوهش نیز از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. در بخش توصیفی به ویژگی نمونه آماری و بیان ویژگی‌های توصیفی متغیرهای پژوهش پرداخته شده و در بخش استنباطی با استفاده از آزمون رگرسیون به تحلیل یافته‌ها پرداخته شده است. در این پژوهش در ابتدا با استفاده از آزمون کلموگروف - اسمیرنوف نرمال بودن توزیع متغیرهای موردنظر بررسی شد. برای بررسی اینکه آیا می‌توان داده‌های حاصل از این پرسشنامه را برای تحلیل مورد استفاده قرارداد یا خیر، از شاخص KMO و آزمون بارتلت استفاده شده است.

پرسشنامه‌ی این پژوهش محقق ساخته بوده و شامل شش بخش بود: اطلاعات جمعیت شناختی، مهارت‌های ارتباطی کلامی، غیر کلامی، گوش دادن، مشاهده کردن، پاسخ دادن که به جمع‌آوری اطلاعات از جامعه‌ی پژوهش پرداخت. ضریب کلی پایایی این پرسشنامه نیز از طریق آلفای کرونباخ ۰/۹۱ برآورد شد که نشانگر پایایی مناسب این پرسشنامه است. پرسشنامه بر اساس طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت تدوین شده بود بدین صورت که افراد برای پاسخ‌گویی نمره‌ی ۱-۵ برای بازه‌ی خیلی خوب تا خیلی ضعیف به هر سؤال می‌دادند. سؤالات جمعیت شناختی در ۶ سؤال و هریک از سؤالات مربوط به مهارت‌های ارتباطی شامل ۸ سؤال بودند که در کل پرسشنامه دارای ۴۶ سؤال بود.

در سطح شهرستان تبریز تعداد ۲۰ باب کتابخانه‌ی عمومی تحت پوشش نهاد و ۲ باب کتابخانه‌ی سیار در حال فعالیت می‌باشند که در این میان شهر تبریز دارای بیشترین کتابخانه و شهر باسمنج دارای کمترین تعداد کتابخانه است. تعداد کتابداران شاغل در این ۲۲ کتابخانه ۱۶۱ نفر شامل ۱۱۷ نفر کتابدار زن و ۴۸ نفر کتابدار مرد است.

پس از توزیع پرسشنامه در بین جامعه‌ی پژوهش از طریق مراجعه‌ی حضوری و غیرحضوری پژوهشگر در نهایت ۱۵۰ پرسشنامه بازگرداند شد و تجزیه و تحلیل داده‌ها صورت پذیرفت.

یافته‌ها

سؤال اول پژوهش: مثبت اندیشی تا چه میزان بر افزایش مهارت‌های ارتباطی غیرکلامی کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز تأثیر دارد؟

فرضیه مربوط به سؤال اول: مثبت اندیشی بر افزایش مهارت ارتباطی کلامی کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز تأثیر مثبت دارد.

جدول ۱. تحلیل رگرسیون، بررسی تأثیر مثبت اندیشی (متغیر پیش‌بین) بر افزایش مهارت‌های ارتباطی کلامی (متغیر ملاک)

شاخص‌های تحلیل واریانس یک‌راهه جهت بررسی معناداری کل مدل رگرسیون								
اشتباه	مجذور	ضریب	سطح	میزان F	میانگین	درجه	مجموع	شاخص
استاندارد	ضریب	همبستگی	معنی‌داری		مجذورات	آزادی	مجذورات	
برآورد	همبستگی	R	P		MS	Df	SS	
SE	R ²							
					۱۲۷/۱۸۱	۱	۱۲۷/۱۸۱	رگرسیون
۰/۴۴	۰/۸۱۶	۰/۹۰۳	۰/۰۰۱	۶۵۷/۰۸۳	۰/۱۹۴	۱۴۸	۲۸/۶۴۶	باقیمانده
						۱۴۹	۱۵۵/۸۲۶	کل
شاخص‌های تحلیل رگرسیون								
سطح	نسبت t	ضریب بتای	خطای معیار	ضریب بتا	شاخص	متغیرهای (پیش‌بین) مقدار ثابت		
معناداری P		استاندارد B		B				
۰/۱۷۴	-۱/۳۶۸		۰/۱۶۶	۰/۲۲۷				
۰/۰۰۱	۲۵/۶۳۴	۰/۹۰۳	۰/۰۴۳	۱/۰۹۲				

معنادار بودن رگرسیون در جدول ۱ به وسیله $F(۶۵۷/۰۸۳)$ محاسبه شده است که در سطح ۹۹ درصد ($P=۰/۰۰۱$) معنادار است. مقدار R^2 به دست آمده ($۰/۸۱۶$) نشان می‌دهد که ۸۱/۶ درصد از تغییرات متغیر افزایش مهارت‌های ارتباطی کلامی تبیین می‌گردد. همان‌طوری که مقدار سطح معناداری متغیر پیش‌بین نیز نشان می‌دهد، اثر متغیر مثبت اندیشی بر افزایش مهارت‌های ارتباطی کلامی با ضریب بتای استاندارد $۰/۹۰۳$ معنادار و مثبت شده است. در نتیجه فرضیه اول پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد. در پاسخ به سؤال اول می‌توان این‌گونه بیان نمود که ۸۱/۶ درصد از تغییرات متغیر افزایش مهارت‌های ارتباطی کلامی تبیین می‌گردد.

سؤال دوم پژوهش: مثبت اندیشی تا چه میزان بر افزایش مهارت ارتباطی غیر کلامی کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز تأثیر دارد؟
فرضیه مربوط به سؤال دوم: مثبت اندیشی بر افزایش مهارت ارتباطی غیر کلامی کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز تأثیر مثبت دارد.

جدول ۲. تحلیل رگرسیون، بررسی تأثیر مثبت اندیشی (متغیر پیش‌بین) بر افزایش مهارت‌های ارتباطی غیر کلامی (متغیر ملاک)

شاخص‌های تحلیل واریانس یک‌راه جهت بررسی معناداری کل مدل رگرسیون							
اشتباه استاندارد SE	مجدور ضریب همبستگی R^2	ضریب همبستگی R	سطح معنی‌داری P	میزان F	میانگین مجدورات MS	درجه آزادی Df	مجموع مجدورات SS
					۹۸/۵۵۳	۱	۹۸/۵۵۳
۰/۳۶	۰/۸۳۲	۰/۹۱۲	۰/۰۰۱	۷۳۲/۰۱۷	۰/۱۳۵	۱۴۸	۱۹/۹۲۶
						۱۴۹	۱۱۸/۴۷۹
شاخص‌های تحلیل رگرسیون							
سطح معناداری P	نسبت t	ضریب بتای استاندارد B	خطای معیار	ضریب بتا B	شاخص متغیرهای (پیش‌بین)		
۰/۶۸۴	۰/۴۰۸		۰/۱۳۹	۰/۰۵۷	مقدار ثابت		
۰/۰۰۱	۲۷/۰۵۶	۰/۹۱۲	۰/۰۳۶	۰/۹۶۱			

تأثیر مثبت اندیشی بر افزایش مهارت‌های ارتباطی ...

معنادار بودن رگرسیون در جدول ۲ به وسیله $F(732/017)$ محاسبه شده است که در سطح ۹۹ درصد ($P=0/001$) معنادار است. مقدار R^2 به دست آمده (۰/۸۳۲) نشان می‌دهد که ۸۳/۲ درصد از تغییرات متغیر افزایش مهارت‌های ارتباطی غیر کلامی تبیین می‌گردد. همان‌طوری که مقدار سطح معناداری (P) متغیر پیش‌بین نیز نشان می‌دهد، اثر متغیر مثبت اندیشی بر افزایش مهارت‌های ارتباطی غیر کلامی با ضریب بتای استاندارد ۰/۹۱۲ معنادار و مثبت شده است. در نتیجه فرضیه دوم پژوهش در مورد تأیید قرار می‌گیرد. در پاسخ به سؤال دوم می‌توان این‌گونه بیان نمود که ۸۳/۲ درصد از تغییرات متغیر افزایش مهارت‌های ارتباطی غیر کلامی تبیین می‌گردد.

سؤال سوم پژوهش: مثبت اندیشی تا چه میزان برافزایش مهارت ارتباطی گوش دادن کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز تأثیر دارد؟
فرضیه‌ی مربوط به سؤال سوم: مثبت اندیشی برافزایش مهارت ارتباطی گوش دادن کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز تأثیر مثبت دارد.

جدول ۳. تحلیل رگرسیون، بررسی تأثیر مثبت اندیشی (متغیر پیش‌بین) بر مهارت‌های ارتباطی گوش دادن (متغیر ملاک)

شاخص‌های تحلیل واریانس یک‌راهه جهت بررسی معناداری کل مدل رگرسیون							
شاخص	مجموع مجذورات SS	درجه آزادی Df	میانگین مجذورات MS	میزان F	سطح معنی‌داری P	ضریب همبستگی R	مجدور اشتباه استاندارد برآورد SE
رگرسیون	۹۹/۱۶۳	۱	۹۹/۱۶۳	۷۱۲/۲۷۱	۰/۰۰۱	۰/۹۱۰	۰/۸۲۸
باقیمانده	۲۰/۶۰۵	۱۴۸	۰/۱۳۹				۰/۳۷
کل	۱۱۹/۷۶۷	۱۴۹					
شاخص‌های تحلیل رگرسیون							
شاخص	ضریب بتا B	خطای معیار	ضریب بتای استاندارد β	نسبت t	سطح معناداری P	متغیرهای (پیش‌بین) مقدار ثابت	
	۰/۲۹۹	۰/۱۴۱	۰/۹۱۰	۲/۱۲۱	۰/۰۳۶	۲۶/۶۸۸	
	۰/۹۶۴	۰/۰۳۶	۰/۹۱۰	۲۶/۶۸۸	۰/۰۰۱	۲۶/۶۸۸	

معنادار بودن رگرسیون در جدول ۳ به وسیله F (۷۱۲/۲۷۱) محاسبه شده است که در سطح ۹۹ درصد ($P=0/001$) معنادار است. مقدار R^2 به دست آمده (۰/۸۲۸) نشان می‌دهد که ۸۲/۸ درصد از تغییرات متغیر مهارت‌های ارتباطی گوش دادن توسط متغیر مثبت اندیشی تبیین می‌گردد. همان‌طوری که مقدار سطح معناداری متغیر پیش‌بین نیز نشان می‌دهد، اثر متغیر مثبت اندیشی بر مهارت ارتباطی گوش دادن با ضریب بتای استاندارد ۰/۹۱ معنادار و مثبت شده است. در نتیجه فرضیه سوم پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد. در پاسخ به سؤال سوم نیز می‌توان گفت که ۸۲/۸ درصد از تغییرات متغیر مهارت ارتباطی گوش دادن توسط متغیر مثبت اندیشی تبیین می‌گردد.

سؤال چهارم پژوهش: مثبت اندیشی تا چه میزان بر افزایش مهارت‌های ارتباطی مشاهده کردن کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز تأثیر دارد؟
فرضیه‌ی مربوط به سؤال چهارم پژوهش: مثبت اندیشی بر افزایش مهارت‌های ارتباطی مشاهده کردن کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز تأثیر مثبت دارد.

جدول ۴. تحلیل رگرسیون، بررسی تأثیر مثبت اندیشی (متغیر پیش‌بین) بر مهارت ارتباطی مشاهده کردن (متغیر ملاک)

شاخص‌های تحلیل واریانس یک‌راهه جهت بررسی معناداری کل مدل رگرسیون							
شاخص	مجموع مجذورات SS	درجه آزادی Df	میانگین مجذورات MS	میزان F	سطح معنی‌داری P	ضریب همبستگی R	مجدور اشتباه استاندارد برآورد SE
رگرسیون	۹۵/۵۸۱	۱	۹۵/۵۸۱	۶۹۷/۱۴۲	۰/۰۰۱	۰/۹۰۸	۰/۳۷
باقیمانده	۲۰/۲۹۱	۱۴۸	۰/۱۳۷				۰/۸۲۵
کل	۱۱۵/۸۷۲	۱۴۹					

شاخص‌های تحلیل رگرسیون					
شاخص	ضریب بتا	خطای معیار	نسبت t	سطح معناداری P	متغیرهای (پیش‌بین)
مقدار ثابت	۰/۱۳۵	۰/۱۴۰	۰/۹۶۵	۰/۳۳۶	
	۰/۹۴۶	۰/۳۶	۲۶/۴۰۳	۰/۰۰۱	

تأثیر مثبت اندیشی بر افزایش مهارت‌های ارتباطی ...

معنادار بودن رگرسیون در جدول ۴ به وسیله $F(697/142)$ محاسبه شده است که در سطح ۹۹ درصد ($P=0/001$) معنادار است. مقدار R^2 به دست آمده ($0/825$) نشان می‌دهد که ۸۲/۵ درصد از تغییرات متغیر مهارت‌های ارتباطی مشاهده کردن توسط مثبت اندیشی تبیین می‌گردد. همان‌طوری که مقدار سطح معناداری متغیر پیش‌بین نیز نشان می‌دهد، اثر متغیر مثبت اندیشی بر مهارت ارتباطی مشاهده کردن با ضریب بتای استاندارد $0/908$ معنادار و مثبت شده است. در نتیجه فرضیه چهارم پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد. در پاسخ به سؤال چهارم می‌توان گفت که ۸۲/۵ درصد از تغییرات متغیر مهارت‌های ارتباطی مشاهده کردن توسط متغیر مثبت اندیشی تبیین می‌گردد.

سؤال پنجم پژوهش: مثبت اندیشی تا چه میزان برافزایش مهارت‌های ارتباطی پاسخ دادن کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز تأثیر دارد؟
فرضیه‌ی مربوط به سؤال: مثبت اندیشی برافزایش مهارت‌های ارتباطی پاسخ دادن کتابداران کتابخانه‌های عمومی سطح شهرستان تبریز تأثیر مثبت دارد.

جدول ۵. تحلیل رگرسیون، بررسی تأثیر مثبت اندیشی (متغیر پیش‌بین) بر پاسخ دادن (متغیر ملاک)

شاخص‌های تحلیل واریانس یک‌راه جهت بررسی معناداری کل مدل رگرسیون							
شاخص	مجموع مجذورات SS	درجه آزادی Df	میانگین مجذورات MS	میزان F	سطح معنی‌داری P	ضریب همبستگی R	مجدور ضریب همبستگی R^2
رگرسیون	۱۰۰/۹۵۲	۱	۱۰۰/۹۵۲	۱۱۲۹/۱۳۲	۰/۰۰۱	۰/۹۴۰	۰/۸۸۴
باقیمانده	۱۳/۳۳۲	۱۴۸	۰/۰۸۹				۰/۳۰
کل	۱۱۴/۱۸۴	۱۴۹					

شاخص‌های تحلیل رگرسیون

شاخص	ضریب بتا B	خطای معیار	ضریب بتای استاندارد B	نسبت t	سطح معناداری P
متغیرهای (پیش‌بین)					
مقدار ثابت	۰/۰۴۹	۰/۱۱۳	۰/۹۴۰	۰/۴۳۷	۰/۶۶۳
	۰/۹۷۲	۰/۰۲۹	۰/۹۴۰	۳۳/۶۰۳	۰/۰۰۱

سال چهارم، شماره ۱۵، بهار ۹۷

معنادار بودن رگرسیون در جدول ۵ به وسیله $F(1129/132)$ محاسبه شده است که در سطح ۹۹ درصد ($P=0/001$) معنادار است. مقدار R^2 به دست آمده (۰/۸۸۴) نشان می‌دهد که ۸۸/۴ درصد از تغییرات متغیر مهارت‌های ارتباطی پاسخ دادن برای توسط متغیر مثبت اندیشی تبیین می‌گردد. همان‌طوری که مقدار سطح معناداری متغیر پیش‌بین نیز نشان می‌دهد، اثر متغیر مثبت اندیشی بر مهارت‌های ارتباطی پاسخ دادن با ضریب بتای استاندارد ۰/۹۴ معنادار و مثبت شده است. در نتیجه فرضیه پنجم پژوهش نیز مورد تأیید قرار می‌گیرد. در پاسخ به سؤال پنجم می‌توان این‌گونه گفت که ۸۸/۴ درصد از تغییرات متغیر مهارت‌های ارتباطی پاسخ دادن از طریق متغیر مثبت اندیشی تبیین می‌گردد.

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش به تعیین تأثیر مثبت اندیشی بر افزایش مهارت‌های ارتباطی کتابداران پرداخته شد. مهارت‌های ارتباطی به پنج دسته تقسیم شده و سؤالات در پنج گروه پرسیده شد. مثبت اندیشی نیز خود مقوله‌ای است که دارای ۵ مؤلفه‌ی تفکر مثبت روزانه، خودارزیابی مثبت فعالیت‌های روزانه، مثبت ارزیابی کردن نظر دیگران از خویش، انتظارات مثبت از آینده و خود اعتمادی است بنابراین تأثیر این ۵ مؤلفه بر افزایش مهارت‌های ارتباطی انتقال پیام و دریافت پیام کتابداران تعیین گردید.

نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که مثبت اندیشی بر افزایش مهارت‌های ارتباطی کتابداران تأثیر مثبت دارد به گونه‌ای که این تأثیر در افزایش مهارت‌های ارتباطی کلامی ۸۱/۶ و در ارتباط با مهارت‌های غیر کلامی ۸۳/۲، مهارت‌های ارتباطی گوش دادن ۸۲/۸، مهارت‌های ارتباطی پاسخ دادن ۸۲/۸، مهارت‌های ارتباطی مشاهده کردن ۸۲/۵ برآورد شد. نتایج بیانگر این مسئله است که تأثیر مثبت اندیشی بر افزایش مهارت‌های ارتباطی غیر کلامی بیشتر از سایر مهارت‌ها است.

از سوی دیگر تحلیل نتایج حاصل از بررسی اطلاعات جمعیت شناختی جامعه‌ی پژوهش نیز نشان داد که هرچقدر میزان تحصیلات کتابداران بالاتر باشد مثبت اندیشی آن‌ها بیشتر است، زنان کتابدار بیشتر از مردان مثبت اندیش بوده و همچنین در ارتباط با سن جامعه‌ی

پژوهش نیز گروه سنی ۳۰-۳۵ سال مثبت اندیش تر از سایر گروه‌های سنی می‌باشند. نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش قویدل، گیلوردی و نوشین فرد (۱۳۹۱) که نشان داد فکر مثبت باعث کارآمدی مثبت و بیشتر نیروی شاغل می‌شود. از آنجا که نتایج پژوهش قویدل، گیلوردی، نوشین فرد (۱۳۹۱) نشان داده که افراد مثبت اندیشم می‌توانند مهارت‌های خود را به‌خصوص در کار منعکس کنند، می‌توان نتایج را در ارتقاء سطح کیفی جامعه پژوهش حاضر نیز به کار بست. در پژوهش حاضر مشخص شد که جامعه‌ی پژوهش، در پی یافتن و پیشنهاد روشی است تا شیوه برخورد خود با جامعه مخاطب یا بهره‌گیر از کتابخانه را سازگار نموده و بهبود بخشد. لذا این بخش از یافته‌ها مکمل یافته‌های حیدری، علی نظری (۱۳۸۷) و صیادی سرینی، حجت خواه (۱۳۹۵) است. این پژوهش تأیید می‌کند که با برگزاری دوره‌های آموزشی مثبت اندیشی، می‌توان سازگاری و ارتباط اجتماعی افراد را بهبود بخشید. همچنین نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش جزیتی و سلطانی (۱۳۹۴) در زمینه اهمیت تأثیر تفکر مثبت بر نیروی کار برای ایجاد روحی‌های پویا در افراد در یک راستا قرار دارند. همچنین نتایج پژوهش گوردیوا و اسین^۱ (۲۰۱۰) نیز با نتایج پژوهش حاضر همسویی دارد. مثبت بودن این مؤلفه‌ها در افراد یا تلاش در جهت بهبود آن‌ها، به فرد امکان می‌دهد تا نسبت به محیط پیرامون خویش نیز نظر مثبتی داشته و زمینه را برای بهبود وضعیت مناسب محیطی فراهم نماید. با افزایش و تقویت تفکر مثبت، توانمندی‌های بالقوه کارکنان برای عملکرد بهتر و بهینه نیز تقویت می‌شود. با توجه به اینکه کتابداران در محیطی آرام و علمی فعالیت می‌کنند عموماً کمتر به هیجانات منفی دچار می‌شوند. افزایش توان مثبت نگری می‌تواند اثرات عوامل منفی محیطی و هیجانی را در کتابداران کاهش دهد و ویژگی‌های مثبتی مثل تشریک‌مساعی، طراوت و وفاق اجتماعی، عواطف مثبت و مشارکت را افزایش دهد. بدیهی است که مدیران کتابخانه‌های عمومی باید به بهبود وضعیت کاری موجود و ایجاد انگیزه در کارکنان خود بیشتر توجه کنند. برقراری ارتباط مثبت و سازنده باعث ارائه بهتر خدمات و در نتیجه افزایش رضایت مراجعین از کتابخانه خواهد شد. یافته‌های این پژوهش می‌تواند راه

گشای مدیران و مسئولان نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور برای آموزش کتابدارانی باشد که با مدیریت صحیح و مثبت نگر خود، باعث ارائه‌ی خدمات هرچه بیشتر به افراد جامعه می‌شوند.

پیشنهادها

۱. برگزاری دوره‌های آموزش مهارت‌های ارتباطی برای کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی کشور در جهت آشنا کردن کتابداران با انواع مهارت‌های ارتباطی و به‌کارگیری آن‌ها (هم‌اکنون دوره‌ای تحت عنوان مهارت‌های زندگی با موضوعاتی از قبیل کنترل خشم و هیجانات و غیره در کتابخانه‌ی مرکزی شهر تبریز برگزار می‌گردد).
۲. برگزاری دوره‌های آموزشی مثبت‌اندیشی در بین کتابداران کتابخانه‌های عمومی به‌صورت متمادی.

منابع

- اکبرزاده، زهرا، طالبیان، مریم و فلاح، وحید. (۱۳۹۶). بررسی رابطه مهارت‌های ارتباطی معلمان با مهارت ارتباطی دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه شهرستان آمل. *مطالعات روان‌شناسی و علوم تربیتی*، ۳(۴/۱)، ۱۶۶-۱۷۴.
- سنی فخر، محمدرضا. (۱۳۹۰). *تأثیر مهارت‌های ارتباطی مدیران بر انگیزش کارکنان در معاونت سیما*. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد مدیریت رسانه، دانشکده‌ی صداوسیما جمهوری اسلامی ایران.
- حیدری علی نظری، رضا. (۱۳۸۷). *اثربخشی آموزش مهارت‌های مثبت‌اندیشی به شیوه گروهی بر سازگاری دانش‌آموزان*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره مدرسه، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی.
- جزیعی، علیرضا و سلطانی، عباس. (۱۳۹۴). *تأثیر مهارت‌های ارتباطی مدیران با رضایت شغلی کارکنان*. *فصلنامه‌ی نظارت و بازرسی*، ۱۰(۳۵)، ۱۳-۴۲.

خزائی، آذر و نیلی احمدآبادی، محمدرضا. (۱۳۹۴). تأثیر آموزش به سبک محاوره‌ای از طریق چندرسانه‌ای برافزایش مهارت‌های ارتباطی دانش‌آموزان کم‌شنوا. *فناوری آموزش و یادگیری*، ۱(۲)، ۱-۱۹.

سلیگمن، مارتین. (۲۰۰۶). *از بدبینی به خوش‌بینی: چگونه ذهن وزندگی خود را متحول سازیم*. ترجمه مهدی قراچه، چاپ اول. (۱۳۸۸). تهران: پیکان.

صیادی سرینی، مهوش و حجت خواه محسن. (۱۳۹۵). اثربخشی آموزش مهارت‌های مثبت اندیشی بر بهزیستی روان‌شناختی و احساس تنهایی زنان سالمند. *روان‌شناسی پیری*، ۱(۲)، ۶۱-۷۱.

فقیهی، سمانه. (۱۳۸۷). *بررسی اثربخشی مهارت‌های مثبت اندیشی بر رضایت شغلی کارکنان کارخانه خودرو سبزوار*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره مدرسه، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی.

قویدل، سمیه، گیلوری، عباس و نوشین فرد، فاطمه. (۱۳۹۱). کتابداران و مهارت‌های مثبت‌اندیشی: مطالعه موردی کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های زیر پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مستقر در شهر تهران. *پژوهش‌نامه‌ی کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۲(۲)، ۲۴۵-۲۶۲.

علی‌محمدی، علی و شفیع‌زاده، حمید. (۱۳۹۵). رابطه مهارت مثبت اندیشی با مهارت‌های اجتماعی در دانش‌آموزان مقطع دوم متوسطه شهرستان سمنان. *خانواده و پژوهش*، ۱۲(۴)، ۷۷-۹۲.

کریمی، مرضیه. (۱۳۸۸). *بررسی اصول و روش‌های مهارت‌های ارتباطی بر مبنای سنت معصومان (ع)*. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی.

قاسم‌آبادی، محمد. (۱۳۷۷). ارتباطات و پیوندهای اجتماعی ضامن سلامت فرد و جامعه. *نشریه‌ی کار و کارگر*.

References

Elksnin, L., & Elksnin, N. (2006). *Teaching social-emotional skills at school and home*. Love Publ..

Gordeeva, T. O., & Osin, E. N. (2010). Positive thinking as a factor of academic achievement in senior school students. *Voprosy psikhologii*, (1), 24-+.